

УДК 328.185(477)

Гультай М. М. – доктор юридичних наук, суддя Конституційного Суду України, м. Київ

Корупція як одна з найактуальніших проблем сучасного українського суспільства

Проаналізовано окремі проблемні питання негативного впливу корупції на права та свободи людини. Розглянуто недоліки антикорупційного законодавства в Україні, назрілі в ній суспільно-економічні проблеми – низький рівень життя населення, бідність, майнову диференціацію соціуму, відчуженість значної кількості громадян від політичного та економічного життя країни, тінізація економіки й легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, як живильне середовище для корупції. Обґрунтовано необхідність запровадження громадського контролю за діяльністю органів публічної влади, посилення організаційної та правової незалежності спеціалізованих антикорупційних органів. Наведено статистику щодо питань, пов'язаних із корупцією. Висвітлено механізми відмивання коштів через корупцію та незаконну економічну діяльність, ризики такого відмивання, зокрема фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків і шахрайство. Констатовано нагальність запровадження діяльності Вищого антикорупційного суду, що є одним з основних напрямів державної антикорупційної політики. Виокремлено причини невиконання заходів, передбачених засадами державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2014–2017 роки.

Ключові слова: права та свободи людини; корупція; протидія корупції; антикорупційне законодавство; побори; добровільні внески; громадський контроль; органи публічної влади.

Постановка проблеми. Проголошення України як демократичної, соціальної та правової держави зобов'язало її до визнання та забезпечення прав і свобод людини (ст. 3 Конституції України), спонукало до вжиття заходів щодо запобігання та протидії корупції, яка є одним з негативних суспільних явищ. Актуальним завданням держави та суспільства є і залишається подолання корупції, яка вкрай негативно позначається на всіх сферах суспільної діяльності – від державного управління до забезпечення та реалізації прав і свобод людини та громадянина.

На жаль, це явище в Україні має системний характер, оскільки проникає в усі сфери державного управління та життя суспільства. Зазначена проблема набуває тотальних ознак, що передусім передбачає обмеження вказаних прав і свобод.

Так, згідно з даними Transparency International, у світовому індексі сприйняття корупції за 2017 рік Україна набрала лише 30 балів зі 100 можливих. Сусіди України в рейтингу – Гамбія,

Іран, М'янма та Сьєрра-Леоне. Так, за підсумками 2017 року, наша країна посіла 130-те місце серед 180-ти країн у світовому індексі сприйняття корупції. Таким чином, Україна виявилася однією з найкорумпованіших країн Європи [1].

Більшість українців (85,9 %) вважає боротьбу з корупцією в країні цілком або переважно неуспішною. На це вказують результати опитування, проведеного фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з Київським міжнародним інститутом соціології, опубліковані в грудні 2017 року [2].

Дані зазначених громадських організацій засвідчують, що більш як половина українців (60,2 %) вважає боротьбу з корупцією в країні цілком провальною; 25,7 % – переважно неуспішною, але з певними успіхами. Натомість 7,8 % громадян вважають, що боротьба з корупцією є здебільшого успішною, але зазначають, що є чимало нерозв'язаних проблем. І лише 1,2 % українців назвали протидію корупції успішною.

Більшість респондентів відповідальність за відсутність покарань для корумпованих чиновників покладають на Президента України (60,3 %), Верховну Раду України (42,3 %), суди (36,9 %), які ухвалюють рішення щодо притягнення до відповідальності корупціонерів. Водночас 29,5 % опитаних вважають відповідальними нові антикорупційні органи (Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура), а 25,5 % – правоохоронні органи (Генеральна прокуратура України, СБУ тощо).

Причому 60,5 % опитаних вказали, що не давали і не пропонували в 2017 році хабарів, 14,4 % відмовилися відповідати на це запитання, 10,1 % зізналися, що давали хабарі грошима, 7,1 % – у вигляді подарунка, 5 % повідомили, що не давали хабарі, хоча в них просили або вимагали їх.

Така ситуація вкрай невтішна, адже Україна є європейською країною та виголошує євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення. Пересічні українці постійно стикаються з ознаками та виявами корупції, які за відсутності належної системи покарання набувають загрозливих масштабів і стають майже повсякденним явищем.

Корупція негативно впливає на довіру суспільства до органів державної влади. Як і раніше, в українському суспільстві залишається високий рівень недовіри громадян до державних і суспільних інститутів. Так, за даними дослідження [3], проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 1 до 6 червня 2018 року, найвищим є рівень довіри громадян до волонтерських організацій (їм довіряють 65,2 % опитаних),

церкви (61,1 %), Збройних сил України (57,2 %), добровольчих батальйонів (50,0 %), Державної служби з надзвичайних ситуацій (51,1 %), Державної прикордонної служби (50,7 %), Національної гвардії України (48,6 %), громадських організацій (43,4 %).

Значно нижчими є показники довіри до патрульної поліції (35,2 % довіряють і 49,1 % не довіряють), омбудсмена (25,2 та 42,1 % відповідно), СБУ (32,2 та 53,3 % відповідно), Національна поліція (32,9 та 55,4 % відповідно).

Ще нижчий рівень довіри демонструють антикорупційні органи: НАБУ довіряють 17,1 % опитаних, не довіряють – 63,1 %, НАЗК довіряють 12,5 % опитаних, не довіряють – 63,2 %, САП довіряють 13,5 % опитаних, не довіряють – 64,3%. Найнижчим є рівень довіри до судової та банківської систем.

Президенту України довіряють 13,8 % опитаних, не довіряють – 80,6 %, Уряду – 13,7 і 80,7 % відповідно, Верховній Раді – 10,3 та 85,6 %, Національному банку – 14,1 і 76,2 %, Верховному Суду – 10,6 і 75,2 % відповідно. Довіру до державного апарату (чиновників) висловили 8,6 % респондентів, недовіру – 85,3 %. Брак довіри громадян до державних інституцій є свідченням негативного впливу корупції на суспільний і державний розвиток.

Високий рівень корупції унеможливорює повноцінне забезпечення всіх основоположних прав і свобод людини та громадянина. Державі та суспільству необхідно й надалі докладати спільних зусиль, зокрема інтелектуальних, для підвищення ефективності подолання корупційних виявів.

Доцільно виокремити низку факторів, які негативно позначаються на запобіганні та протидії корупції.

1. Деякі питання та недоліки антикорупційного законодавства.

Україна як нова європейська незалежна держава ратифікувала низку важливих міжнародно-правових актів, серед яких Конвенція ООН проти корупції, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією тощо. З метою забезпечення закріпленого в Конституції України принципу верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини щодо держави (ст. 1, 3, 8), а також виконання взятих міжнародно-правових зобов'язань стосовно протидії корупції в Україні було започатковано розроблення нового та оновлення вже наявного антикорупційного законодавства.

Так, 2014 року було прийнято Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699–VII, яким затверджено засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційну стратегію) на 2014–2017 роки. Згідно з

Антикорупційною стратегією, розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетних завдань для українського суспільства на сучасному етапі розвитку держави.

Однак оскільки Антикорупційна стратегія на 2014–2017 роки була розрахована на конкретний період часу, на початок 2018 року вона вичерпала свою дію. Причому, на жаль, залишилися нереалізованими передбачені нею завдання. Причини невиконання заходів, передбачених Антикорупційною стратегією, різні. Серед них найбільш суттєвими є:

- недоліки чинного законодавства з питань запобігання корупції та його застосування;
- досить тривале становлення нових антикорупційних інститутів;
- відсутність ефективного організаційно-правового механізму моніторингу й оцінки виконання Антикорупційної стратегії;
- недостатній рівень прозорості в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб.

Таким чином, головними чинниками невиконання Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки є недостатньо інтенсивна діяльність відповідних органів державної влади, які безпосередньо долучені до її реалізації.

Крім того, на заміну Антикорупційній стратегії на 2014–2017 роки не було прийнято нової. Отже, 2018 рік минає фактично без нової нормативно закріпленої загальнодержавної антикорупційної програми.

Важливим та актуальним напрямом державної антикорупційної політики є початок діяльності Вищого антикорупційного суду. Одним із вагомих стримуючих факторів протидії та запобігання корупції на сьогодні є й відсутність сформованого Вищого антикорупційного суду, завданням якого є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Запровадження в державному механізмі України Вищого антикорупційного суду як вищого спеціального судового органу стало можливим завдяки прийняттю Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII та внесенню змін до Конституції України, згідно з ч. 4 ст. 125 якої відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди. На підставі

внесених до Конституції України змін було прийнято Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. Сьогодні склад суддів Вищого антикорупційного суду перебуває на стадії формування.

Відсутність Вищого антикорупційного суду в системі судоустрою України негативно позначається на розгляді справ у судах та гальмує його, оскільки суди досить повільно розглядають антикорупційні кримінальні провадження.

Згідно з повідомленням НАБУ, із 166-ти кримінальних проваджень, щодо яких станом на кінець жовтня 2018 року детективи завершили досудове розслідування, а прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури передали обвинувальні акти до суду, у 48-ми справах не відбулося навіть підготовчого засідання.

За даними НАБУ лише в 35-ти кримінальних провадженнях ухвалено судові рішення. У більшості з них суди затверджують угоди про визнання винуватості або звільнення від кримінальної відповідальності стосовно другорядних учасників корупційних злочинів. Також у НАБУ вказують, що причини нерозгляду направлених справ є різними: як брак суддів, так і неявка, хвороби або відпустки учасників процесу тощо. Гальмується також розгляд резонансних справ.

Недосконалість законодавства не лише існує на державному організаційно-правовому рівні забезпечення політики запобігання та протидії корупції, а й створює сприятливі умови для її існування, зокрема у сфері освіти та надання медичних послуг у державних і комунальних закладах охорони здоров'я.

Таким чином, побори в закладах освіти, державних та комунальних закладах охорони здоров'я стали сьогодні практично нормою життя.

Згідно з новим Законом України «Про освіту», окрім держави, грантів чи, наприклад, прибутку від надання в оренду приміщень, школа може отримувати фінансування і через добровільні внески, зокрема батьківські. Таку норму закріплено в ч. 1 ст. 79 цього Закону, за якою джерелами фінансування суб'єктів освітньої діяльності відповідно до законодавства можуть бути, зокрема, добровільні внески у виді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб.

На практиці це обертається шкільними поборами для батьків, які під видом добровільних благодійних внесків мають здавати кошти на фонд школи, на ремонт класу, до дня народження класного керівника, учителів тощо.

Що стосується сфери охорони здоров'я, то в чинному законодавстві України немає заборони на отримання коштів від пацієнтів працівниками державних і комунальних закладів охорони здоров'я. У такий спосіб держава потурає корупції, легалізуючи її через добровільні благодійні внески.

Важливо, щоб надання освіти, виховання дітей у дошкільних, шкільних навчальних закладах, надання медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я не ставилося в залежність від благодійних добровільних внесків громадян на користь державних навчальних закладів та закладів охорони здоров'я.

Якщо держава справді зацікавлена в подоланні корупції в освітній і медичній сферах, вона має прийняти відповідні норми в законодавстві, які забороняють надання добровільних благодійних внесків громадян на користь державних навчальних закладів і закладів охорони здоров'я, їх посадовим та службовим особам.

2. Низький рівень життя населення.

Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів існування таких соціальних викликів, як бідність і майнова диференціація населення, відчуженість значної кількості громадян від політичного й економічного життя країни, звуження доступу до освіти, медицини та культури. Ці чинники досягли значних масштабів. Держава як інституція, що покликана захищати права й свободи людини та громадянина, втрачає свій авторитет в очах громадськості та міжнародної спільноти.

У Конституції України проголошено, що людина, її честь і гідність є одними з найбільших соціальних цінностей. Тут закріплено право кожного на достатній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (ст. 3, 48). Саме необхідність забезпечення зазначеного права є виявом функціонування соціальної держави. Однак питання досягнення гідного рівня життя в Україні постало досить гостро, адже низький рівень життя та корупція спричинили революції 2004 року та 2013–2014 років.

Історичний досвід доводить, що підвищення рівня життя в суспільстві є найбільш дієвим засобом протидії та запобігання корупції. Яскравим прикладом країни, яка досягла вагомому успіху в протидії та запобіганні корупції, є Австралія. Саме ця країна ще майже 100 років тому була однією з найбідніших та найкорумпованіших держав світу, однак сьогодні вона є однією з найбагатших і найменш корумпованих.

Як вітчизняні, так і зарубіжні науковці констатують нерозривний причиново-наслідковий зв'язок між корупцією та

бідністю. Саме бідність населення є тим середовищем, що сприяє поширенню корупції як соціального явища.

Так, згідно з даними Пенсійного фонду України, показник середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсії, становить 7 500–7 600 грн (станом на серпень 2018 року) [4]. Близько 60 % громадян України отримують такий чи приблизно такий дохід на одну особу, тобто фактично живуть на межі бідності. Світовий банк також досліджував рівень бідності в Україні та відзначив, що за межею бідності живе 25 % населення [5]. Такі висновки є далеко невтішними, оскільки доки в Україні буде високий рівень бідності, доти просунутися на шляху подолання корупції та досягти позитивної динаміки в цій сфері буде вкрай складно.

Важливою в цьому контексті є думка Міністра соціальної політики А. Реви, який заявив, що для зменшення рівня трудової міграції середня заробітна плата в Україні має бути не меншою за 15 000 грн на місяць [6].

Без зростання добробуту українців протидія корупції буде марною, а протидія їй – малоефективною. Лише підвищення рівня добробуту українців виключить соціальні передумови для існування корупції, адже впевнені у завтрашньому дні громадяни України не хотітимуть ризикувати своїм майбутнім, кар'єрою і досягненнями, які вони матимуть у заможному та стабільному українському суспільстві.

Причому в питаннях розподілу бюджетних коштів державна політика має ґрунтуватися на положенні ч. 1 ст. 95 Конституції України, відповідно до якої бюджетна система України заснована на засадах справедливого та неупередженого розподілу суспільних благ між громадянами й територіальними громадами.

Тому поряд з протидією та запобіганням корупції одним з головних завдань держави має стати підвищення добробуту всіх українців, передусім найменш соціально захищених верств населення, що відповідатиме змісту соціальної держави, якою є Україна відповідно до ст. 1 Конституції України.

3. Питання тінізації економіки, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Нагальною є також проблема тіньової економіки та відмивання нелегальних коштів. Держава має більш суворо карати осіб, причетних до злочинів щодо відмивання коштів. Криміналізація та тінізація економіки, а також легалізація доходів,

одержаних злочинним шляхом, є джерелом організованої злочинності, зокрема економічної.

Так, ще 2015 року тіншову економіку оцінювали на рівні 42,9 %. Однак Міжнародний валютний фонд визначив показник тіншового сектору в структурі економіки України в 44,8 %.

Водночас у розвинених країнах показник тіншової економіки становить у межах від 7 до 15 % ВВП (США, Нідерланди, Японія, Швейцарія, Сінгапур), а в таких найближчих сусідів України, як Латвія – 16,62 %, Литва – 18,65 %, Польща – 16,67 % ВВП у 2015 році.

Також в Україні існують значні ризики відмивання коштів через корупцію та незаконну економічну діяльність, зокрема фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків і шахрайство. Головними механізмами відмивання коштів в Україні залишаються так звані «конвертаційні центри», через які значні кошти перетікають з реального в тіншовий сектор економіки, та які використовуються для конвертування коштів у готівку та виведення її за межі країни.

Згідно з даними звіту експертів Ради Європи, до 2014 року в Україні в справах про відмивання коштів фігурували лише дрібні чиновники переважно місцевого рівня. Натомість в Україні має проводитися більше розслідувань та ухвалюватися більше жорстких вироків у справах, які стосуються корупції на високому рівні та розкрадання державного майна й активів. Досвід вказує на необхідність запровадження нових правових норм, які уможливлять запровадження більш суворих покарань за злочини у сфері криміналізації та тінізації економіки, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

4. Питання антикорупційного нагляду та контролю громадськості.

У питанні протидії та запобігання корупції вагому роль мають відігравати нагляд і контроль громадськості за діяльністю органів публічної влади. Ледь не щоденною інформацією є повідомлення в ЗМІ про викриття фактів корупції відповідальних працівників правоохоронних органів – поліції, прокуратури, митниці тощо. Однак, як свідчить юридична практика, корупція поширена не лише в середній ланці державного управління, вона проникає і в вищі ешелони влади. Про це, наприклад, свідчить нещодавнє повідомлення детективами НАБУ про підозру Міністру інфраструктури України щодо вчинення ним кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366¹ «Декларування недостовірної інформації» та ч. 3 ст. 368-2 «Незаконне збагачення» Кримінального кодексу України і завершення досудового

розслідування за фактами можливого декларування недостовірної інформації та незаконного збагачення [7].

Така ситуація з корупцією на всіх рівнях органів публічної влади є свідченням відсутності належного громадського контролю.

Тому саме громадський нагляд і контроль за діяльністю органів влади, їх посадових та службових осіб набувають особливо важливого значення для протидії та запобігання корупції. Через участь незалежних громадських організацій і громадян у контролі за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб можна підвищити ефективність протидії та запобігання корупції.

На жаль, в Україні система громадського контролю за діяльністю органів державної влади й місцевого самоврядування розвинена недостатньо. Донині немає відповідного закону, який би регулював питання громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Це є суттєвим недоліком у сфері прозорості діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

У законодавстві України є лише натяки на громадський нагляд і контроль. Так, Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 року № 996, якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики та Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів АР Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації.

Згідно з Типовим положенням, громадська рада при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі держадміністрації є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Таким чином, громадські ради є лише тимчасовими консультативно-дорадчими утвореннями при органах виконавчої влади і не здійснюють громадського контролю за їх діяльністю. Тому ця діяльність існуючих громадських рад є вкрай малоефективною в питаннях протидії та запобігання корупції.

З метою впровадження більш ефективного та вагомого антикорупційного механізму громадського контролю необхідно

прийняти відповідний закон України, який би дав змогу громадськості здійснювати контроль за діяльністю органів публічної влади.

У преамбулі Конвенції ООН проти корупції [8] йдеться, що для досягнення цілей Конвенції держави повинні співпрацювати одна з одною за підтримки й участю окремих осіб і груп, які не належать до державного сектору, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад. Відповідно до ст. 13 Конвенції, кожна держава-учасниця вживає належних заходів для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектору, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею.

Україна ратифікувала Конвенцію Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 8 жовтня 2006 року № 251-V [9]. Відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України, Конвенція є частиною національного законодавства України, а органи державної влади зобов'язані на виконання положення ч. 1 ст. 9 Конституції України вжити всіх заходів для забезпечення виконання положень Конвенції, зокрема її ст. 13.

Держава в особі органів державної влади, їх посадових і службових осіб має всіляко сприяти впровадженню громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. Однак цього поки не можна констатувати.

Наявні в Україні громадські ради, створені безпосередньо органами публічної влади, є підконтрольними тим органам, які їх утворили, а отже, громадські ради є залежними від них. Саме тому ці ради не можуть ефективно діяти як органи громадського контролю в питаннях щодо протидії та запобігання корупції.

Тому питання впровадження ефективного громадського контролю має бути врегульоване законом України.

Основний Закон України визначає питання, які врегульовано виключно законами України, зокрема про: права й свободи людини та громадянина, гарантії цих прав і свобод, правосуб'єктність громадян, засади утворення та діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян, організацію і діяльність органів виконавчої влади, прокуратури, досудового розслідування, органів та установ виконання покарань, засади

місцевого самоврядування (п. 1, 2, 11, 12, 14, 15 ч. 1 ст. 92 Конституції України).

Отже, питання функціонування громадського контролю, відповідно до положень ст. 92 Конституції України, має бути врегульовано не підзаконними актами, такими як Постанова, а виключно законом України.

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що боротьба з корупцією залишається недостатньо ефективною, організованою та цілеспрямованою управлінською діяльністю. Органи державної влади мають докласти більше зусиль з метою забезпечення правової та організаційної незалежності антикорупційних органів. До антикорупційної діяльності слід активно залучати громадськість, що підтверджує нагальність прийняття відповідного закону України.

Зусилля, яких наша держава докладає для протидії та запобігання корупції, є раціональними, однак вони є недостатніми для того, щоб здолати наявні корупційні вияви й тенденції. Лише узгоджена, цілеспрямована діяльність центральних органів державної влади та громадянського суспільства у сфері створення ефективного організаційно-правового механізму протидії та запобіганню корупції сприятиме позитивним результатам.

Також необхідно посилити незалежність спеціалізованих антикорупційних органів у системі виконавчої та судової влади, які повинні бути вільними від будь-якого політичного впливу, мати належні організаційні та правові гарантії своєї професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Індекс сприйняття корупції 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-spi-2017>. – Назва з екрана.
2. Корупція у повсякденному житті українців: За що даємо хабари? Кому і чому? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/koruptsiya-u-povsyakdennomu-zhitti-ukraintsiv-za-shcho-daemo-khabari-komu-i-chomu345654>. – Назва з екрана.
3. Довіра громадян України до суспільних інститутів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_06_press_release_ua.pdf. – Назва з екрана.
4. Показник середньої заробітної плати за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/32397-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2018-rik/>. – Назва з екрана.
5. Бідних в Україні зараз більше, ніж п'ять років тому – Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2500636-bidnih-v-ukraini-zaraz-bilse-niz-pat-rokiv-tomu-svitovij-bank.html>. – Назва з екрана.

6. Virišennja problemi trudovoї mihratsii poľygaє u zrostantni rīvnia dohodiv liudej, – Andrii Reva [Elektronnij resurs]. – Režim dostupu: <https://www.msp.gov.ua/news/15975.html>. – Nazva z ekrana.

7. E-deklaruvannja: rozsliduvannja stosovno ministra infrastruktury zaveršeno [Elektronnij resurs]. – Režim dostupu: <https://nabu.gov.ua/novyny/e-deklaruvannya-rozsliduvannya-stosovno-ministra-infrastruktury-zaversheno>. – Nazva z ekrana.

8. Konvenція Organizaції Ob'jednanih Natsii proty koruptsiii [Elektronnij resurs]: mižnar. dok. vid 31 zhovt. 2003 r. – Režim dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16. – Nazva z ekrana.

9. Pro ratyfikaciju Konvenції Organizaції Ob'jednanih Natsii proty koruptsiii [Elektronnij resurs]: Zakon Ukraїni vid 8 zhovt. 2006 r. № 251-V. – Režim dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16>. – Nazva z ekrana.

REFERENCES

1. Indeks spryiniattia koruptsii 2017 [Corruption Perceptions Index 2017]. (n.d). *ti-ukraine.org*. Retrieved from <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017> [in Ukrainian].

2. Koruptsiia u povsiakdennomu zhytti ukraintsiiv: Za shcho daiemo khabari? Komu i chomu? [Corruption in the everyday life of Ukrainians: Why do we give bribes? Who and why?]. (n.d.). *dif.org.ua*. Retrieved from <https://dif.org.ua/article/koruptsiya-u-povsyakdennomu-zhytti-ukraintsiiv-za-shcho-daemo-khabari-komu-i-chomu345654> [in Ukrainian].

3. Dovira hromadian Ukraїny do suspilnykh instytutiv [The trust of Ukrainian citizens in public institutions]. (n.d.). *razumkov.org.ua*. Retrieved from http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_06_press_release_ua.pdf [in Ukrainian].

4. Pokaznyk serednoi zarobitnoi platy za 2018 rik [The average wage index for 2018]. (n.d.). *www.pfu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/32397-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2018-rik/> [in Ukrainian].

5. Bidnykh v Ukraїni zaraz bilše, nizh piat rokiv tomu - Svitovyi bank [The poor in Ukraine now more than five years ago - the World Bank]. (n.d.). *www.ukrinform.ua*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2500636-bidnih-v-ukraїni-zaraz-bilše-niz-pat-rokiv-tomu-svitovij-bank.html> [in Ukrainian].

6. Vyrishennia problemy trudovoї mihratsii poľiahaie u zrostantni rīvnia dokhodiv liudei, - Andrii Reva [The solution to the problem of labor migration is to increase the incomes of people, - Andrii Reva]. (n.d.). *www.msp.gov.ua*. Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/news/15975.html> [in Ukrainian].

7. E-deklaruvannja: rozsliduvannja stosovno ministra infrastruktury zaveršeno [E-declaration: Investigation on the Minister of Infrastructure has been completed]. (n.d.). *nabu.gov.ua*. Retrieved from <https://nabu.gov.ua/novyny/e-deklaruvannya-rozsliduvannya-stosovno-ministra-infrastruktury-zaversheno> [in Ukrainian].

8. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsiii: vid 31 zhovt. 2003 r. [United Nations Convention against Corruption from October 31, 2003]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 [in Ukrainian].

9. Zakon Ukraїny "Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsiii": vid 8 zhovt. 2006 r. No. 251-V [Law of Ukraine "On Ratification of the United Nations Convention against Corruption" from October 8, 2006, No. 251-V]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 13.09.2018

Hultai M. – Doctor of Law, Judge of the Constitutional Court of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Corruption as One of the Most Topical Problems of the Modern Ukrainian Society

The article analyses specific problematic issues of the negative impact of corruption on human rights and freedoms, examines the shortcomings of the anti-corruption legislation in Ukraine, and socioeconomic problems in Ukraine, i.e. low living standards, poverty, property differentiation of the population, alienation of a significant number of citizens from political and economic life of country, shadowisation of the economy and legalization of proceeds from crime, as factors that are a breeding ground for corruption. The necessity of introducing public control over the activities of public authorities and strengthening the organizational and legal independence of specialized anti-corruption bodies is substantiated. The publication also provides statistics on issues related to corruption in Ukraine, investigates the mechanisms of money laundering through corruption and illegal economic activity, the risks of such laundering, such as false entrepreneurship, tax evasion and fraud; analyses the importance and relevance of the implementation of the High Anti-Corruption Court, which is one of the main areas of state anti-corruption policy; the reasons for non-fulfillment of the measures envisaged by the principles of the state anti-corruption policy in Ukraine (Anti-corruption strategy) for 2014–2017 are discussed, and others.

Keywords: human rights and freedoms; corruption; fight against corruption; counteraction and prevention of corruption; anti-corruption legislation; extortion; voluntary contributions; public control; public authorities.